

Literatura, četba, knihy pro osoby s postižením

MGR. HELENA SELUCKÁ
VIKBB45

Základní vzdělávání

- **ZŠ praktická („zvláštní“)**
  - Děti s lehkou MR.
  - Dosažení maximálního rozvoje na základě individuálních schopností.
  - Neovládají běžné „osnovy“ ZŠ.
  - Často děti s poruchami chování, sociokulturním znevýhodněním, děti se SPÚ, hyperaktivní....
  - Speciální učební metody, individuální přístup, nižší počet žáků ve třídě.
  - 9ti-letá školní docházka (1. stupeň: 1.-3.ročník, 4.-5. ročník, 2. stupeň).

Programy v knihovnách

- Uzpůsobeny věku a schopnostem žáků.
- Střídání aktivit.
- Potřeba často opakovat, shrnovat.
- Nutnost zaujmout.
- Často nejsou zvyklí pracovat s knihou.
- Těžko chápou rozdíl mezi skutečností a fikcí (filmem a realitou).
- Odlišné kulturní zázemí.
- Poruchy pozornosti – náročnost pro lektora.
- Poruchy chování – nutnost sjednat si autoritu.
- Často viditelné sociální rozdíly.
- „kasty“
- Často žáci, kteří vzdělávání končí základní docházkou.

- ZŠ speciální („pomocná“)
  - Děti se střední až těžký stupeň MR.
  - Elementární vzdělávání.
  - Rozvoj přiměřených poznatků a pracovních dovedností, rozvoj komunikačních a motorických schopností, vypěstování návyků a dovedností samoobsluhy.
  - Speciální prostředí, rozvrh, učebnice.
  - 10ti-letá školní docházka (1-6. ročník, 7.-10. ročník, poslední ročník je nepovinný).

Programy v knihovnách

- Délka programu 30-45 minut.
- Hodně vizuálních a zvukových ukázek.
- Krátké animované pohádky večerníčkového typu.
- Upomínkové předměty.
- Hodně jednoduché programy.
- Čtení pomocí obrázků, jednoduché texty.
- Rychlá únava.

● Přípravný stupeň speciální ZŠ

- Děti s těžkou MR, souběžným postižením, autismem.
- Děti od 5let (+děti s odkladem ZŠD), trvá 1-3roky.
- Ve třídě je 4-6 žáků.
- Pro děti, u kterých jsou předpoklady, že by zvládly celou nebo část ZŠ speciální.
- 2 pedagogové na třídu (pedagog a asistent pedagoga).

- **Rehabilitační vzdělávací program speciální školy**
  - Děti s těžkou a hlubokou MR.
  - Neverbální komunikace, znaková řeč MAKATON, piktogramy, sociální čtení, globální metoda, psaní hůlkovým písmem.
  - Rehabilitační tělesná výchova.
  - Rozvíjí se komunikační dovednosti, rozvoj motoriky, základy samoobsluhy, kultivace osobnosti žáků (působení na jejich chování), rozvoj estetického cítění a zájmů.
  - 10-ti letá školní docházka (1.-5. ročník, 6.-10.ročník)
  - Absolventi přípravného stupně, kteří nebyli schopni pokračovat na ZŠ pomocné.
  - 2-3 pedagogové ve třídě (pedagog, asistent pedagoga...).

Školy v Brně (výběr)

- Mateřská škola a Základní škola pro tělesně postižené, Brno, Kociánka 6 a Speciálně pedagogické centrum při Mateřské škole a základní škole pro tělesně postižené, Brno, Kociánka 6
<http://www.skola-kocianka.cz/>
  - Projekty: <http://www.skola-kocianka.cz/projekty/>
  - <http://www.skola-kocianka.cz/fotky-a-vida/>
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Brno, Kamenomlýnská 2
<http://www.sss-ou.cz/>

Školy v Brně (výběr)

- Mateřská škola a základní škola pro sluchově postižené, Brno, Novoměstská 21
<http://www.zsspbrno.cz/sabl.html>
- Základní a mateřská škola, Brno, nám. 28. října 22
<http://www.osmec.cz/>
- Základní škola, Brno, Sekaninova 1
<http://www.zssekaninova.cz/?q=page/informace-o-skole>
- Mateřská škola při Fakultní nemocnici Brno
<http://www.msfnbrno.cz/cz/uvod/>
- Základní škola při Fakultní nemocnici Brno
<http://www.fnbrno.cz/specialni-zakladni-skola/t1062>
- Základní škola, Brno, Palackého 68
<http://www.zspalackeho.cz/>

Metody čtení

Sociální čtení

- Poznávání, interpretace a přiměřené reagování na zrakově podněty a symboly, piktogramy, slova a skupiny slov (využívá se znalost písma).
- Např. nakupování:
  - Obrázky, které děti znají, které rodiče kupují.
  - Nácvič na nakupování.
  - Vyhledání zboží v obchodě.
  - Přímé nakupování.
- Časová orientace
  - Roční období, zvyky...

- **Globální metoda**

- Obrázek se pojí s názvem, postupně se obrázky odbourávají.
- Tam, kde nefunguje analyticko-syntetická metoda výuky čtení.
- Určí se oblasti slov, se kterými se děti setkávají.
- Děti se učí hláskovat písmena a hned je spojují do slov.
- Znalost „čtení“ až později.

Další možnosti komunikace

- **Neverbální komunikace**
  - **Augmentativní (rozšiřování)**
    - ✦ Znak do řeči (důležitá slova jsou znakována)
  - **Alternativní (nahrazuje mluvenou řeč)**
    - ✦ Piktogramy („obrázkový slovník“)
    - ✦ Znaková řeč Makaton (původ ve znakovém jazyce neslyšících)

Ukázka literatury pro osoby s postižením

- **Osoby zrakově postižené**
  - Knihy v braillově písmu, knihy ve formátu MP3, audiokazety, silný černotisk, velká písmena.
  - Speciální SW (odečítací zařízení, zvětšovací televizní lupa, čtečky).
  - <http://www.sons.cz/docs/knihovna/>
  - <http://www.ktn.cz/netdoc>
- **Senioři**
  - Silný černotisk, velká písmena, zvětšovací televizní lupa.
  - <http://www.sensen.cz/uvodni-stranka/>

- **Osoby se sluchovým postižením**
  - Komiksy, knihy s jednoduchými větami (znakový jazyk neodpovídá gramatikou českému jazyku).
  - <http://www.vymolova.cz/#!ulita-knihovna>

- **Osoby sociokulturně znevýhodněné**
  - Jednoduché texty doplněné ilustracemi, fotografiemi, ilustrační fotografií).
  - <http://www.rommuz.cz/knihovna/>
- **Osoby mentálně postižené**
  - Jednoduché texty doplněné ilustracemi, fotografiemi, ilustrační fotografií).
  - <http://www.spmpr.cz/cs/publikace/>
- **Osoby s tělesným postižením**
  - Dostupné!

Knihovny - praxe

- Univerzita 3. věku
- Programy pro osoby pečující
- Zprostředkování „běžné nabídky knihovny“ uživatelům se specifickými potřebami
- Integrované programy
- Spolupráce a propagace aktivit organizací lidí se specifickými potřebami
- Spolupráce se školami, domovy, stacionáři
- Otevřený přístup a ochota se pořád učit

Vzdělávací program v knihovně

- Metody kritického myšlení.
- Struktura lekce E-U-R.
- Příprava programu dopředu, nejlépe se znalostí dané skupiny a jejich specifik.
- Naladění se na skupinu dětí.
- Seznámení s dětmi.
- Navázání na to, co už k tématu znají, další rozvoj tématu, opakování.
- Vždy práce s literaturou.
- Výtvarný, tvořivý úkol.

Integrační program v knihovně

- Předpříprava s pedagogy vybraných škol, koordinace termínů, příprava žáků na setkání.
- Úvodní seznámení.
- Rozdělení do skupin vhodnými pomůckami.
- Navození atmosféry, poznávání se ve skupinách.
- Kooperativní úkoly.
- Pohyb prostorem.
- Volný čas pro „oťukávání“.
- Závěr a zpětná vazba.
- Možnost dalšího setkávání.

Příklady z knihoven (výběr)

- Metodika programů pro žáky
<http://www.kjm.cz/metodika>
- Informace pro osoby se sluchovým postižením v knihovně
<http://www.knihovna.kvary.cz/cs/uvod/knihovna-bez-barier.html>
- Specializované služby knihoven:
  - http://www.kkvysociny.cz/modul_sluzby/specializovane.aspx
  - <http://cms.kmo.cz/www/cl-900/343-kmo-pro-handicap/>